

8 – Tilfinningar milli kvenna

Sjá einnig flettuna [Rómantík og tilfinningar á vefnum Huldakonur.is](#)

Um aldamótin 1900 var algengt að fólk sýndi miklar tilfinningar þegar það skrifaði bréf, sama hvort viðtakandinn var maki, fjölskyldumeðlimur eða vinur. Í íslenskum skjalasöfnum eru því tilfinningarík bréf sem konur sendu hver annari en það getur verið flókið að átta sig á hvernig tilfinningum er lýst þar. Var um að ræða vináttu eða hrifningu, ást eða væntumþykju? Það er líka vandasamt að draga ályktanir út frá slíkum bréfum, til dæmis um að konurnar hafi verið lesbíur, því á þessum tíma hugsaði fólk öðruvísi um kynhneigð en nú á dögum. Sambönd kvenna voru viðurkennd, upp að vissu marki, en þau voru ekki talin „alvöru“ ástarsambönd því samkynhneigð var ekki til í hugum fólks (sjá **6. kafla: Þéttbýli**). Samt segja svona bréf okkur ýmislegt, ekki síst ef við höfum einnig aðrar heimildir til að styðjast við.

Þórður Sigtryggsson orgelleikari skrifaði æviminningar sínar um miðja 20. öld. Þar nefnir hann nokkrar konur í Reykjavík sem hann telur að hafi átt í nánum samböndum við aðrar konur. Ein þeirra er Ingibjörg Guðbrandsdóttir (kölluð Ingibjörg Brands), sund- og leikfímikennari. Ýmis gögn frá Ingibjörgu eru varðveitt í skjalasöfnum. Þau sýna að hún virðist hafa átt í rómantískum samböndum við aðrar konur, þar á meðal Sigríði Björnsdóttur, bóksala og listakonu. Einnig eru áhugaverð bréf og póstkort frá Ingibjörgu í einkaskjalasafni Ingibjargar H. Bjarnason, sem var skólastjóri Kvenna-skólans í Reykjavík og fyrsta konan sem sat á Alþingi. Þar ræðir Ingibjörg Brands um tilfinningar sínar í garð nöfnu sinnar en þær virðast hafa verið ansi djúpar. Við vitum þó ekki hvernig Ingibjörgu H. Bjarnason leið eða hvaða tilfinningar hún bar til vinkonu sinnar (sjá einnig **7. kafla: Hinsegin konur í kvannahreyfingunni**).

Sum bréfanna voru skrifuð þegar Ingibjörg H. Bjarnason bjó erlendis. Ingibjörg Brands skrifar til dæmis eitt sinn að hún telji dagana þar til hún fái að sjá hina „fögru ásjónu“ nöfnu sinnar og segist vera henni „dygg til dauðans“. Í öðru bréfi er greinilegt að Ingibjörg H. Bjarnason hefur beðið Ingibjörgu Brands um að gera sér greiða. Sú síðarnefnda svarar í ögrandi og gamansömum tón:

„[Jeg] sit hjer og skrifa minni kærú vinu og skoða krók og kring, það sem á eftir að hafa þá æru, já og hefur haft þá æru að vera í hennar sæta munni, nefnilega tvær tennur, sem jeg nú sendi á augnabliki en jeg sleppi þeim ekki nema með því móti að jeg fáí 100 kossa fyrir ómakið það má hreint ekki minna vera helst 150 viltu ganga að þessu eða ekki??“

Ingibjörg Brands þakkar síðan tönnunum í öskju og ætlar að fara út á pósthús og senda þær af stað. En fyrst kveður hún Ingibjörgu H. Bjarnason með þessum orðum:

„Kannski að jeg hætti nú þessu gríni, sem er þó satt. Vertu margblessuð elskan mín góð og guð gefi þjer mörg gleðileg nýár já og helst ástrík, því algjör gleði getur það ekki verið nema maður elski einhvern og offri [fórni] sjer fyrir ekki satt? en svo verður viðkomandi helst að sína það sama á móti. Svo þakka jeg þjer mörgum sinnum fyrir þinn góða kunningskap og seinna vinskáp sem þú hefur mjer auðsint, en jeg borga líka í sömu mynt, það erað segja þjer, því jeg er þín einlæg elskandi vina Imba Brands.“

Það er erfitt að gera sér grein fyrir því hvort Ingibjörg Brands sé að grínast eða hvað hún á við. Ein leið til að túlka þessi ummæli á fremur hefðbundinn hátt er að líta svo á að Ingibjörgirnar hafi „bara“ verið nánar vinkonur. En þegar ævi Ingibjargar Brands er skoðuð sjáum við að hún átti í nánnum samböndum við fleiri konur. Einnig skiptir máli að hvorki hún né Ingibjörg H. Bjarnason giftust og þær eignuðust ekki börn. Ef við horfum á bréf Ingibjargar Brands frá hinsegin sjónarhorni geta þær verið heimildir um djúpar tilfinningar sem hún bar í garð nöfnu sinnar. Þau sýna okkur einnig hvernig hún gat látið slíkar tilfinningar í ljós í samfélagi þar sem nán sambönd milli kvenna voru viðurkennd að vissu leyti en þó aldrei nefnd á nafn.

Vonbrigði í ástum

Árið 1904 markaði tímamót í sambandi Ingibjargar Brands og Ingibjargar H. Bjarnason. Um sumarið beið Ingibjörg Brands fréttu frá nöfnu sinni, sem var þá í útlöndum. Hún vonaði að Bjarnason kæmi aftur til Íslands með skipi (Skálholti) eða skrifaði henni bréf, því hún hlakkaði til að sjá hana og vildi helst að þær færu að búa saman. En þegar ekkert fréttist af Ingibjörgu Bjarnason skrifaði Ingibjörg Brands henni eftirfarandi línur 24. september, auðsjáanlega vonsvikin:

„Nú flit jeg í næstu viku til frú Gíslason sem hefur leigt mjer herbergi í vetur, jeg afrjeði ekki að gjöra það, fyr en eftir að Skálholt kom ef að þú vildir hafa mig hjá þjer, en svo þegar hvorki þú nje brjef kom þá gat jeg ekki beðið lengur, og festi verelsið, hjá frú Gíslason. Þjer finst þetta nú kanski eins og nokkurskonar afsökun sem ekki þirti við, þar sem þú oft varst búin að segja vina mín, að þú vildir ekki fyrir nokkra muni búa með mjer, jeg mundi það auðvitað, og þykir sárt. En hvað um það, það sem verður að vera viljugur skal hver bera.“

Verkefni

- » Hvað á Ingibjörg Brands við þegar hún segist elska og fórna sér fyrir nöfnu sína? Eða þegar hún segist vilja fá 150 kossa frá henni? Hvort myndum við halda að Ingibjörgin væru vinkonur eða ástkonur ef þetta bréf væri skrifað í dag? Hvers vegna? Hvað hefur breyst? Hefur eitthvað breyst?